

KNIHOVNY PRO NEVIDOMÉ

Daniela Chalupníková

VÍTEJTE VE SVĚTĚ KNIHOVEN PRO ZP (ZRAKOVÉ POSTIŽENÉ)

Informační portál TYFLONET
TYFLONET = rozcestník primárně pro osoby ZP ale i pro širokou veřejnost (zabývající se touto problematikou, profesionálními pracovníky)
účelem shromažďovat rozmanitou a jinak nepřehlednou nabídku služeb a aktivit
nabízí celé spektrum služeb (sociální, vzdělávací, volnočasové...)

(DIGITÁLNÍ KNIHOVNY)

ZP využívají spíše digitální knihovny než budovy
zjednodušení a zrychlení získávání materiálů prostřednictvím internetu
sjednocené výhledování ve všech základních knihovnách pro ZP

ČASOPISY PRO NEVIDOMÉ

ZORA
vydavatelství ČR
zpravidla knihovny pro zrakově postižené vlastní CR
ve všech způsobech záznamu vhodné pro ZP

PRVNÍ ČÍTAČ
zřízeníce čítáku

SVĚTLOSLÍKA - pro zraky I. stupně

HUDOBNIK
SVĚT, PŘÍRODA A SPOLEČNOST

E-ČASOPISY (MŽK, MU, UK...)

TECHNOLOGICKÝ POSTUP

potřeba převést vizuální kód do kódu čitelného jinými smysly
2 druhy kódů: auditivní, haptický

Auditivní kód

= návrat k mluvenému slovu
nevýhoda: neuatnost, linearita
výhoda: zpětná vazba mezi posluchačem a tím, kdo mluví (herci)

Haptický kód

= hmatový kód
nevýhoda: přísná linearita textu
výhoda: návratnost, vlastní tempo

dnešní technologie jsou schopny propojovat oba tyto kody

- odesílat obrannový sluchátko k vymáni elektronického dokumentu sluchem
- hmatový display poskytuje výstup v bodovém pramenu

knihovny pro ZP věštínu
+ snaha nabízet hmatovate, zvukové i elektronické dokumenty
ulození dojím různobarem:
• na server (el. dokumenty)
• fyzický prostor knihy, kazety CD)

...A CO AUTORSKÁ PRÁVA?

digitalizovaný text = publikace, ne kopie!
(čistě pro účely zrakově postižených)

povinné bibliografické údaje

AKVIZICE

= publikaci práce
přepracovávání a přizpůsobování publikací pro ZP

Národní knihovna pro zrakově postižené:
Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana

středisko Teiresias, oddělení knihovny:
Knihovna i vydavatelské oddělení

potřeba el. podoby (od nakladatele ✗ digitalizací)

SYSTÉM KNIHOVEN PRO ZP (a jeho problémy)

① nenastavena žádná obecná pravidla pro knihovny pro ZP v ČR
pouze MU
poskytování el. dokumentů - dobrá vůle nakladatele -
nenastaven jednotný formát a kvalita el. dokumentů

② vlastní softwarové nástroje knihoven pro ZP
nejjsou vzájemně kompatibilní
střížená dostupnost

NAŠE (moje, vaše?) PŘEDSTAVA KNIHOVEN PRO NEVIDOMÉ

I nevidomí mohou číst knihy!

knihy v braillově písmu, CD, MP3

Výpůjčky?

online katalogy

speciální počítače v knihovnách (braillovská klávesnice,
"předčítač" - sluchátka...)

-> technická vybavenost minimálně srovnatelná s
klasickými knihovnami a jejich katalogy

VÍTEJTE VE SVĚTĚ KNIHOVEN PRO ZP (ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ)

informační portál TYFLONET

TYFLONET = rozcestník primárně pro osoby ZP, ale i pro širokou veřejnost (zabývající se touto problematikou, profesionálním pracovníkům)

účelem shromažďovat rozmanitou a jinak nepřehlednou nabídku služeb a aktivit

nabízí celé spektrum služeb (sociální, vzdělávací, volnočasové...)

(DIGITÁLNÍ KNIHOVNY)

ZP využívají spíše digitální knihovny než budovy

zjednodušení a zrychlení získávání materiálu prostřednictvím internetu

sjednocené vyhledávání ve všech základních knihovnách pro ZP

ČASOPISY PRO NEVIDOMÉ

ZORA

vydala SONS ČR

ústřední časopis pro zrakově postižené v celé ČR
ve všech způsobech záznamu vhodné pro ZP

PRVNÍ ČTENÍ

obrádková příloha

SVĚTLUŠKA - pro žáky 1. stupně

HUDEBNÍK

SVĚT, PŘÍRODA A SPOLEČNOST

EMA - časopis pro ženy

+ E-ČASOPISY (MZK, MU, UK...)

TECHNOLOGICKÝ POSTUP

potřeba převést vizuální kód do kódu čitelného jinými smysly
2 druhy kódů: audiální, haptický

Audiální kód:

= návrat k mluvenému slovu

nevýhoda: nevratnost, linearita

výhoda: zpětná vazba mezi posluchačem a tím, kdo mluví (herci)

Haptický kód:

= hmatový kód

nevýhoda: přísná linearita textu

výhoda: návratnost, vlastní tempo

dnešní technologie jsou schopny propojovat oba tyto kódy

- odečítač obrazovky slouží k vnímání elektronického dokumentu sluchem
- hmatový display poskytuje výstup v bodovém písmu

knihovny pro ZP většinou **hybridní**

= snaha nabízet hmatové, zvukové i elektronické dokumenty

uložení dvojím způsobem:

- na server (el. dokumenty)
- fyzický prostor (knihy, kazety, CD)

DIGITALIZACE TEXTU

převod tištěné předlohy do digitální podoby
převod grafického zobrazení písma do textové podoby

Postup:

- 1) skenování
- 2) korektura
- 3) úprava formátu (DOC, TXT, RTF)

”Průvodka“

na začátku digitalizovaného textu
uvádí čtenáře do podoby textu:

- počet úrovní nadpisů (vhodné 3, 4)
- typ obsahu
- zvláštní znaky (# nadpis)
- způsob úpravy tabulek, grafů, schémat
- metoda adaptace obrázků
apod.

holnasfp.doc - Microsoft Word

Soubor Úpravy Zobrazit Vložit Formát Nástroje Tabulka Okno Nápověda Blind Mouse

Nápo... Nápověda – zadejte dotaz

Normální Times New Roman 12 B I U

Průvodka dokumentem Nástin filosofie práva:
- číslované nadpisy tří úrovní (Nadpis 1-3), před nimi znak #, číslování ve formátu #1., #1.1, #1.1.1
- na začátku dokumentu automatický obsah (#Obsah)
- v kapitole 1.5 zápis logických výrazů

Pavel Holländer
Nástin filosofie práva: úvahy strukturální

Všechno 2000
ISBN 80-85305-43-7

#Obsah
#PŘEDMLUVA
#1. PRÁVNÍ NORMY - KONTEXTY FILOSOFICKÉ
#1.1 Pojem právní normy
#1.1.1 Hledisko noeticke aneb Kognitivismus versus non-kognitivismus
#1.1.2 Hledisko ontologické
#1.1.3 Reprodukce života, svobody a moci - pojmová východiska vnějšího pozorovatele
#1.2 Znaky právních norem
#1.2.1 Regulativnost
#1.2.2 Obecnost
#1.2.3 Differentia specifica
#1.3 Regulativ a regulativní věta (norma a normativní věta), preskriptivní a deskriptivní věta
#1.4 Regulativ (norma) a imperativ
#1.5 Exkurs o logické struktuře právních norem
#1.5.1 Skutková podstata aneb Podmínka nastoupení normativního tlaku
#1.5.2 Normativní následek
#1.5.3 Vztah podmínky a normativního následku
#1.6 Modality normativnosti (příkaz, zákaz a dovolení)
#2. PRÁVNÍ PRINCIPY
#2.1 Právní formalismus, praktický důvod aktuálnosti problematiky právních principů
#2.2 Terminologická poznámka (termíny normy, pravidla, zásady, maximy, principy, hodnoty)
#2.3 Logické vymezení právních principů
#2.3.1 Dworkinova teorie právních principů jako kritika právního pozitivismu
#2.3.2 Alexyho kritika a rozšíření Dworkinovy koncepce
#2.3.3 Oznámení obou koncepcí
#2.4 Spor, nebo kolize?
#2.4.1 Srovnání nesrovnatelného (konfliktu dispozic dvou norem s kolizí subsumpčních podmínek obsažených v hypotéze normy jedné)
#2.4.2 Kolize principu a metoda specifikace
#2.5 „Axiomatická“ povaha právních principů aneb Prostupování právního řádu principů

Stránka 1 odd 1 1/74 na 2,4 cm ř. 1 sl. 1 ZÁZN REV ROZ PŘES Čeština

...A CO AUTORSKÁ PRÁVA?

digitalizovaný text = publikace, ne kopie!
(čistě pro účely zrakově postižených)

povinné bibliografické údaje

AKVIZICE

= publikační práce

přepracovávání a přizpůsobování publikací pro ZP

Národní knihovna pro zrakově postižené:

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana

středisko *Teiresiás*, oddělení knihovny:

Knihovní a vydavatelské oddělení

potřeba el. podoby (od nakladatele ✗ digitalizací)

směrnice MU: povinnost posílat všechny publikace v el.
podobě knihovně střediska Teiresiás

SYSTÉM KNIHOVEN PRO ZP (a jeho problémy)

1

nenastavena žádná obecná pravidla pro knihovny pro ZP v ČR
pouze MU
poskytování el. dokumentů - dobrá vůle nakladatele
nenastaven jednotný formát a kvalita el. dokumentů

2

vlastní softwarové nástroje knihoven pro ZP
nejsou vzájemně kompatibilní
stížená dostupnost

KNIHOVNY BY MĚLY ZARUČOVAT...

jednoduchost
přehlednost
odkazy v textu
jednoduchá hierarchie

řešení:

spolupráce mezi knihovnami jednotlivých center při
vysokých školách

KRITÉRIA VYHLEDÁVÁNÍ (internetové rozhraní)

- možnost určit druh dokumentu:

- *libovolný*
- *hmatový/haptický*
- *zvukový/audiální*
- *tištěný*

- druh dotazu:

- *autor*
- *název díla*
- *klíčové slovo*
- + *libovolné kombinace*

- možnost vybírat ze seznamu knihoven

- samozřejmostí tlačítko "hledat"

VÝSLEDEK HLEDÁNÍ

seznam číslovaných a abecedně uspořádaných
záznamů z katalogů zadaných knihoven

záznam by měl být opatřen odkazem na podrobné
informace (= bibliografické údaje)

přímá možnost přístupu k dokumentu

možnost jednoduchého návratu k dalšímu vyhledávání

KNIHOVNY NA VŠ

snaha zjednodušovat ZP uživatelům přístup do knihoven a sjednocovat pravidla

Portál knihoven pro zrakově postižené studenty vysokých škol, ze kterého jsou přístupné katalogy:

Střediska pro pomoc studentům se specifickými nároky MU (Teiresiás)

Centra podpory samostatného studia zrakově postižených na ČVUT (Tereza)

knihovny Univerzity Hradec Králové (záznamy elektronických zdrojů pro zrakově postižené Tyflopédického kabinetu při Katedře speciální pedagogiky UHK)

možnost přístupu do katalogu knihovny MU a katalogu knihovny UK

KNIHOVNY V ČR

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Praha

Knihovní a vydavatelské oddělení Teiresiás, Brno

SONS ČR - IS pro zdravotně postižené: BraillNet

Knihovna Jiřího Mahena, Brno

Zvuková knihovna - Knihovna města Ostravy

Knihovna města Mladá Boleslav

Krajská knihovna Františka Bartaše, Zlín

Knihovna Petra Bezruče, Opava

Zvuková knihovna pro nevidomé a slabozraké, Hradec Králové

Zvuková knihovna pro nevidomé a zrakově postižené, Jihlava

Knihovna pro nevidomé v Plzni

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana (KTN)

posílá do každého oddělení pro zrakově postižené při knihovnách po jedné kopii zvukových knih zdarma na základě uzavřené dohody
(v Hradci Králové, Ústí nad Labem, Brně, Ostravě, Strakonicích a Plzni)

spolupráce i s městskými knihovnami: možnost výběru z produkce KTN

- objednávka - smlouva o dílo
- výpůjčka putovního fondu zvukových knih

KTN zajišťuje opravy poškozených materiálů
zásilková služba

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana

Služby:

osobní výpůjčky, zásilková služba, donášková služba a digitální knihovny

přes 5000 ZP čtenářů

Výroba:

publikace všeho druhu v *braillovém písmu*, beletrie, periodika, učebnice, hudebniny, letáky, kalendáře...

- roční produkce: 50-60 titulů vč. hudebnin a učebnic knihy a učebnice ve zvukové podobě
- roční produkce: 100 titulů

KNIHOVNÍ A VYDAVATELSKÉ ODDĚLENÍ TEIRESIÁS

Portál vysokoškolských knihoven pro zrakově postižené

snaha o to, aby všechny akademické (výhledově i neakademické) knihovny určené ZP uživatelům byly dostupné *prostřednictvím jednoho webového rozhraní*

 eliminace potřeby pohybovat se v různých prostředích a používat odlišné nástroje pro jeden typ činnosti

vydává edice jak hybridních, tak hmatových i zvukových publikací, edice středoškolských učebnic

KNIHOVNA (PRO NEVIDOMÉ A SLABOZRAKÉ) JIŘÍHO MAHENY - osobní zkušenost

návštěvníci:

spíše starší lidé, kteří neovládají technologie

děti z internátů (málo)

většina si půjčuje z domu, donášková služba, zasílání poštou

výpůjční doba: 42 dní

knihy v braillu, zvukové knihy - kazety, CD, MP3

důležitá komunikace s knihovníky

knihy zdarma od KTN K. E. Macana

ceny: CD - 300 Kč/hodina (namlouvají herci)

KNIHOVNA (PRO NEVIDOMÉ A SLABOZRAKÉ) JIŘÍHO MAHENY – osobní zkušenost

knihy v braillu:

dražší papír

text zabírá více místa

nemusí dodržovat typologická pravidla

$\frac{1}{2}$ stránky tištěného textu = 2 a $\frac{1}{2}$ textu v braillu

např. 1. díl Harryho Pottera, který má 288 stran = 7 svazků A4

cca 3 - 5 cm

KNIHOVNA (PRO NEVIDOMÉ A SLABOZRAKÉ) JIŘÍHO MAHENY - osobní zkušenost

"zákulisí" - tiskárna na braillovo písmo

pc nástroj *WinBraill*

- převádí text do podoby pro braillovo písmo, stále však v klasické písemné podobě (rozložení písmeno = znak BP) se spec. znaky

KNIHOVNA (PRO NEVIDOMÉ A SLABOZRAKÉ) JIŘÍHO MAHENY – osobní zkušenost

”zákulisí“ – tiskárna reliéfních obrázků

speciální papír s gelovým povrchem
(balení po 200 ks stojí 4-5 tisíc Kč)

- ① tisk na klasické tiskárně, klasickým inkoustem
- ② papír se vloží do tzv. vydouvací tiskárny

po zahřátí barva zreaguje s povrchem papíru a ten “vyboptná”

předloha - předem nakreslit nebo najít/upravit v pc jednoduchý obrázek, klipart

KNIHOVNA (PRO NEVIDOMÉ A SLABOZRAKÉ) JIŘÍHO MAHENY

něco málo o knihovně:

od r. 1976

zvukové knihy na magnetofonových kazetách (4040 titulů), CD (1059 titulů) nebo MP3 (cca 3425)

knihy a notové materiály v Braillově písmu (cca 890)

časopisy ve zvětšeném černotisku (Zora, Ema, Meduňka, Můžeš a Pes přítel člověka)

periodika tematicky zaměřená na zdraví (Zdraví, Vozíčkář, Regenerace, Chaloupka)

Brněnský občasník v braillově písmu

KNIHOVNA (PRO NEVIDOMÉ A SLABOZRAKÉ) JIŘÍHO MAHENY

ocenění:

- 2012: cena Ministerstva kultury ČR *Knihovna roku 2012* v kategorii významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb za systematickou péči s uživateli s různými druhy handicapů a inspirativní přínos pro další knihovny
- 2012: od Národní rady osob se zdravotním postižením ČR cena v kategorii I. - instituce veřejné správy - za bezbariérovost a soustavnou péči o uživatele s různými druhy handicapů
- 2013: ocenění za nejlepší knihovnický bezbariérový web

SONS ČR = Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých v ČR

IS pro zdravotně postižené - *BraillNet*:

možnost vyhledávání aktuálních článků a zajímavostí z tisku nejen pro zrakově postižené

vyhledávací parametry rozšířeny - zda se má týkat zrakově postižených či ne

Knihovna Digitálních Dokumentů (výhradně pro zrakově postižené, nikdo jiný nemá možnost získat přístup)
od roku 1993

počet registrovaných uživatelů: 1529

počet titulků: neperiodika - 7460, periodika - 65

spolupráce: 90 nakladatelství

DĚKUJI ZA POZORNOST

